

УКРАЇНСЬКЕ СОЛО СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕТНОМУЗИКОЗНАВЧОГО ФОРМАТУ

Громченко В. В.

ВСТУП

Вочевидь, увага до національного культурно-мистецького коріння в постмодерний період європейської культури другої половини ХХ – початку ХХІ століть позначається неабиякою увагою зі сторони, насамперед, досвідчених етномузикантів-виконавців, як вокалістів, так і інструменталістів. Унікальність їхнього творчо-мистецького обдарування, дослідницько-польова дієвість у різноманітній географічній місцевості, велика зацікавленість у певній результативності щодо класифікації стародавніх реліктів, відповідності художньо-естетичних наслідків від дешифрування української музичної спадщини зумовлює виразну активізацію наукової діяльності численних митців-фольклористів.

При цьому, наголосимо, перевага колективного процесу пошуку, отримання спільних, сукупних великих радощів щодо віднайдені музичної реліквії, її розшифрування, фіксація, відповідність нотування стародавньої музичної спадщини вагомою мірою генерує природність сумісного, групового науково-дослідницького процесу.

Отже, саме в такій колективній формі дослідницько-дієвої ходи відбувається безпосередній обмін враженнями, думками, гіпотезами, певними науковими висновками та перспективами за наслідками теоретичного, а також виконавського аналізу відповідних музичних, художньо-естетичних творів старовини.

Таким чином, максимально природною та практично затребуваною постає тенденція до усталення загальної, щонайбільше об'єднуючої форми проведення науково-мистецьких заходів, присвячених актуальним питанням сучасного етномузикознавства. Як наслідок, саме такою науково-своєрідною формою в новітніх дослідницько-мистецьких реаліях європейського етномузикознавчого середовища початку ХХІ століття постає доволі відома форма міжнародного симпозіуму.

Закцентуємо, що, на відміну від наукових, а також науково-практичних, науково-творчих конференцій, зібрання вчених у рамках симпозіуму вирізняється, насамперед, масштабністю без виключення усіх складових частин інтернаціонального наукового спілкування. Наголосимо, що під час проведення симпозіуму максимально збільшується час наукової доповіді, передбачається можливість дискусії та навіть диспуту з доповідачем, обов'язковими є практичні ілюстрації щодо теми наукового виступу, суттєво збільшується кількість науковців-доповідачів та слухачів, а також, що найголовніше та найкорисніше з огляду вищезначеної тематики, неодмінно проводяться такі форми науково-творчого спілкування, як майстер-класи, круглі-столи, доповіді-обговорення, концерти-лекції тощо.

Такого роду міжнародне етномузикознавче науково-практичне взаємозбагачення відбулось уже вдруге в центральному регіоні України, на схилах могутньої річки Дніпро, у стінах Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро), а відтак, безперечно, заслуговує на детальний науковий огляд, аналіз та визначення науково-творчої ваги й, безумовно, окреслення дієвих наслідків від надзвичайно масштабного, винятково плідного науково-мистецького східноєвропейського етномузикознавчого зібрання.

Метою пропонованої науково-дослідницької публікації є висвітлення українського вектору, певної національно-мистецької складової частини, своєрідного українського соло в рамках міжнародних східноєвропейських етномузикознавчих симпозіумів, що успішно відбулись на базі відомої Лабораторії фольклору та етнографії у Дніпропетровській академії музики ім. М. Глінки (місто Дніпро, Україна).

1. Перший міжнародний етномузикознавчий симпозіум «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології»

Концептуальною основою, ідейним наповненням щодо заснування міжнародного етномузикознавчого руху в Дніпрі постала вагома акцентуація відповідно свідомого пізнання музичних реліктів старовини в цілому, усталення максимально усвідомлюваного означення поняття фольклору як певного явища, феномену, над яким не має влади ні час, ні змінність відповідних культурно-історичних періодів тощо.

Підкреслимо, що фольклор – передусім, це мудрість, певний досвід поколінь, своєрідна енергія життя, знання без виключення про всі сторони буття стародавньої людини. Художня дієвість фольклору в максимально широкій функціональній означеності, а саме – побутовій, ритуально-культовій, трудівній, пізнавальній, військовій, декоративно-ужитковій та багатьох інших функціях, формує сталу динаміку відтворення фольклорного спадку в різних верствах суспільства.

При цьому, наголосимо, творча дієвість щодо продовження культурно-мистецького життя традиційної музики отримує означення в найрізноманітніших формах її сучасного представлення. Це, насамперед, побутова, концертно-фестивальна, конкурсна, культурно-просвітницька, навчально-освітня, а також, безумовно, науково-дослідницька сфери побутування народної музичної творчості.

Особливої ваги у ствердженні інтернаціонального етномузикознавчого взаємозбагачення у Дніпрі мало визнання Організацією Об'єднаних Націй із широкого кола питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) «Козацьких пісень Дніпро-петровщини» як нематеріальної світової спадщини. Саме на хвилі цього звершення відбулось чимало культурно-мистецьких заходів, концертів, художньо-творчих акцій тощо.

Вагоме сприяння та всебічна підтримка світовою спільнотою українського духовного коріння, культурно-мистецької ідентифікації українців на офіційному, найвищому рівні постала в першорядній основі народження багатьох художньо-мистецьких колективів, численних фольклорно-дослідницьких центрів, багатьох лабораторій зі збереження та, безумовно, опрацювання української народнопісенної культури, винятково багатого, художньо ціннісного музичного спадку старовини.

Вочевидь, Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки, як магістрально-провідний центр музично-освітньої і, безперечно, культурно-просвітницької діяльності на Дніпропетровщині, постала одним із основоположних генеруючих джерел, ключовим осередком сучасного вітчизняного етномузикознавства у його максимально-комплексних модифікаціях, багатьох різновидах художньо-творчої, музично-практичної, винятково розлогої експедиційної та, безсумнівно, науково-дослідницької діяльності.

У низці максимально зумовлюючих факторів щодо винятково суттєвої активізації етномузикознавчого руху в центральному

регіоні України відзначимо таке: «Традиційна пісенна культура південної та східної України сьогодні є однією з найменш вивчених порівняно з іншими регіонами нашої країни. Після фундаментальних праць корифеїв історії, етнографії та фольклористики нижньої Наддніпрянщини, вчених кінця XIX – початку XX століть (Дмитра Яворницького, Івана Манжури, Якова Новицького, Михайла Комарова, Дніпрової Чайки, Софії Чернявської, Василя Бабенка та інших науковців), упродовж майже століття не вийшло практично жодної публікації, присвяченої пісенному фольклору Дніпропетровщини. Невеликою була і кількість виданих польових записів традиційної музики. Інтерес до фахового вивчення народної музики краю та її популяризації відновився із заснуванням у стінах Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки Лабораторії фольклору та етнографії»¹.

Так, за художньо-практичними наслідками багатьох нотних етномузикознавчих видань вже стали доволі знаними й широко відомими вищезгадана Лабораторія фольклору та етнографії академії музики ім. М. Глінки (завідувач Ольга Гусіна), численні науково-практичні конференції й тематичні майстер-класи, сталі дослідно-польові експедиції (своєрідні науково-дослідницькі, практичні пленери) у складі Галини Пшенічкіної, Ольги Гусіної, Анастасії Любимової, Павла Єкімова, Рімантаса Слюжинскаса та ін., безумовно відзначимо й виступи завжди творчо активного у художньо-мистецькій насназі фольклорного ансамблю «Калита» (художній керівник та диригент Тарас Хмилюк).

Слід підкреслити, що «була започаткована серія нотних збірників «Народні пісні сучасної Дніпропетровщини», метою яких є цілеспрямований панорамний огляд сучасного стану музичної традиції регіону. Перший випуск – «Томаківський район» – побачив світ у грудні 2016 року. Студіювання мелотипології раньо-традиційних наспівів розпочато в наукових працях Анастасії Любимової та Галини Пшенічкіної. Окрім пошукової та аналітичної роботи, Лабораторія провадить активну просвітницьку та концертну роботу в багатьох проектах»².

¹ Народні пісні сучасної Дніпропетровщини. Петропавлівський район / Упорядники: Г. Пшенічкіна, А. Любимова. Дніпро : ЛІРА, 2019. 164 с.

² Народні пісні сучасної Дніпропетровщини. Петропавлівський район / Упорядники: Г. Пшенічкіна, А. Любимова. Дніпро : ЛІРА, 2019. 164 с.

Та все ж таки вершиною, певним своєрідним результатом винятково кропіткої, багаторічної праці численних фольклористів Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки постало проведення Першого Міжнародного етномузикознавчого симпозіуму за темою «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології», який відбувся 8-10 лютого 2018 року в академії музики ім. М. Глінки у Дніпрі.

Акцентуватимемо, що, урочисто відкриваючи симпозіум, ректор академії музики, заслужений діяч мистецтв України Ю.М. Новіков сконцентрував увагу на необхідності та природній закономірності щодо обміну результатами теоретичної, а також практичної роботи між науковцями-етномузикознавцями з різних європейських країн, що означились на спеціалізованому науковому зібранні представниками-доповідачами з Литви, Польщі, Болгарії та, безумовно, України.

Перший день симпозіуму можна абсолютно впевнено характеризувати своєрідним процесом утвердження магістрального науково-теоретичного концепту від плідного спілкування найвідоміших, провідних фахівців східноєвропейського етномузикознавства, з генеруванням максимального представлення ідеї щодо збереження її, безсумнівно, всебічної популяризації традиційної музичної культури.

Багатогранні за науковою проблематикою доповіді та, водночас, їх дискусійне обговорювання чисельною слухацькою аудиторією міжнародної конференційної зали можливо розподілити за відповідністю тематичних спрямувань, а саме: міжетнічна спадщина слов'яно-балтських найбільш виразних музично-культурних зав'язків, що в деталізовано-хронологічному баченні відтворювались у виступах Ірини Клименко (м. Київ, Україна) та Гайли Кірдене (м. Вільнюс, Литва); актуальні питання щодо різновидів польових, пленерних записів пісень, їх специфіка друкованих представлень, своєрідність композиційного формотворення та, відповідно, використання в новітній, актуально-сучасній музично-виховній, соціально-гуманітарній сферах народнопісенного спадку болгар, українців та литовців висвітлювались у наукових доповідях Дайви Вічінене (м. Вільнюс, Литва), Євгена Єфремова (м. Київ, Україна), Славки Петкової-Марчевської (м. Велико-Тирново, Болгарія), а також відомого українського вченого Андрія Вовчка (м. Львів, Україна); максимально широке проблемне коло гармошкового традиційного виконавства західної України

висвітлювалось у представленні Юрія Рибака (м. Рівне, Україна), а самобутність збереження та неодмінно практичного втілення традиційної хореографії в Литві ілюстративно-досконало виявляла Даля Урбанавічене (м. Вільнюс, Литва).

Особливо цікавою постала доповідь професора Інституту музикології Академії мистецтв Клайпедського університету Рімантаса Слюжинскаса (м. Клайпеда, Литва). Поряд із глибоким теоретичним аналізом науковець ілюстративно-яскраво представив стародавній духовий інструментарій, переважно дерев'яного конструкційного типу. Запропоновані слухацькій аудиторії приклади звучання інструментів, певної виконавської практики утверджували публічно-одноосібне художньо-довершене виконавство на старовинних литовських духових інструментах. У такого роду виконавській формі соло найбільшого означення отримав народний литовський інструмент бірбіне, один ьз найвідоміших східноєвропейських попередників сучасного академічного кларнета.

Аналізуючи ранкове засідання наступного дня етно-музикознавчого симпозіуму, зацентуємо увагу науковців на сьогочасних проблемах звукового документування та неодмінного подальшого опрацювання народної музики. Підіймались також питання найрізноманітнішої акустичної та інтонаційно-звукової самобутності етнокомпозицій. Яскраво-практичні, музично-ілюстровані проблемні доповіді презентували науковцям-колегам та багаточисельній слухацькій аудиторії Пйотр Дорош (м. Варшава, Польща), Анастасія Мазуренко (м. Київ, Україна), Рітіс Амбразявічюс (м. Вільнюс, Литва), а також Ірина Довгалюк (м. Львів, Україна).

Винятково природною самобутністю означився виступ уславленої української співачки, етнолога, композиторки Катерини Боголюбової з лаконічно-змістовною темою доповіді, а саме – «Звук. Зцілення звуком як можливість відображення Світу». Завжди актуальна тема взаємозв'язку людини як безпосереднього відтворювача фізичного звуку і його єднання в гармонії зі звуком Світу постала винятково затребуваною та соціально відкритою для кожного учасника науково-дослідницького спілкування (гостей, викладачів, студентів).

Особливо цікавим постало денне засідання другого дня міжнародного симпозіуму. Доповіді цієї частини заходу максимально доречно означились яскравим практичним спрямуванням. У лоні сценічного представлення різноманітних

обрядів, різнохарактерних пісень, можливостей їх театралізації звучала литовська скрипкова традиційна танцювальна музика, автентичний український спів, відбувся також і майстер-клас із традиційного литовського співу в жанрі сутартінес. Лаконічно змістовні доповіді з їх яскравими практично-художніми ілюстраціями демонстрували такі вчені, як: Маргарита Скаженик (м. Київ, Україна), Дайва Вічінене (м. Вільнюс, Литва), Ганна Пеліна (м. Київ, Україна), Гайла Кірдене (м. Вільнюс, Литва). Неабиякою своєрідністю означилась і науково-теоретична доповідь на скайп-зв'язку відомого українського дослідника, краєзнавця, етнолога Олександра Терещенка (м. Кропивницький, Україна).

Третій день етномузикознавчого міжнародного марафону був присвячений не менш яскравим науковим апробаціям вже доволі відомих молодих дослідників царини сучасного етномузикознавства. Тематично різні, насамперед у проблемно-векторному спектрі, питання, здійснювались і обговорювались Кариною Поліщук, Тетяною Чухно, Анастасією Колодюк, Людмилою Алієвою, Владиславом Татаровим, Володимиром Щибрею, Олегом Коробовим (м. Київ, Україна); Ольгою Гусіною, Анастасією Любимовою, Галиною Пшенічкіною (м. Дніпро, Україна).

Унікальною своєрідністю та одночасно винятково плідним доповненням до науково-теоретичних доповідей постала низка яскравих концертно-творчих заходів, наголосимо, протягом усіх трьох днів інтернаціонального форуму. Тематично-концертні програми презентували численним меломанам, студентству, викладачам фольклорний ансамбль «Калита» (художній керівник Т.В. Хмилюк), знана українська виконавиця, етнспівачка Katya Chilly (Катерина Боголюбова), відомий київський фольклорний гурт «Володар» (художній керівник – М. Скаженик) та, безперечно, ушавлена капела бандуристів Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки «Чарівниці» (художні керівники – заслужена працівниця культури України С.В. Овчарова та заслужена діячка мистецтв України М.С. Березуцька).

Підкреслимо, що серед найбільш яскравих емоційно-естетичних вражень художньо-практичного спілкування, взаємозбагачення між науковцями та музикантами-виконавцями, постав, передусім, концерт-прем'єра кантати на теми козацьких пісень Дніпропетровщини «Ішов козак долиною» для солістів, академічних ударних інструментів, фортепіано і ансамблю бандуристів «Чарівниці». Цей твір було написано напередодні міжнародного

симпозіуму відомою композиторкою, членкинею Дніпропетровського регіонального відділення Національної Спілки композиторів України, заслуженою діячкою мистецтв України Валентиною Мартинюк (за диригентським пультом був Володимир Овчаров).

Знана майстриня надзвичайно влучно застосувала художньо-виразовий потенціал, можливості вокально-інструментальної природи сучасних бандуристів-співаків, а саме – аерозвуки у відлунні інструментів, різноманітну кластерну художньо-виконавську техніку, максимальність вокального діапазону як у жінок, так і у чоловіків; синтез академічної та, безумовно, народної манери співу тощо. Особливо зацентруємо виразність елементів сценічно-інструментальної театралізації окресленої кантати – винятково потужні, експресивні ефекти режисури художнього світла як на сцені, так і в слухацькій залі; багатоманітне використання різних академічних ударних інструментів (акцентоване, тематично-змістовне, художнє навантаження партії великого барабану, підкреслимо, як ідейно-характерного відтворення величного образу вироку завжди правдивої долі та ін.).

Не можна оминати й самотутнє, творчо-оригінальне прочитання етнокультури, традиційного музикування, у яскравому художньо-ідейному, образному баченні знаної української співачки Катюа Chilly (Катерина Боголюбова). У колективі музикантів-однодумців відома вітчизняна виконавиця створювала винятково синтетичну, фольклорно-композиційну картину-виставу. Відбувалось не що інше, як об'єднання духовних, традиційних, глибоко-культурних корінь старовини із сучасними, новітніми мистецькими формами сьогодення.

Надзвичайно яскравий, кольорово-костюмований та, акцентуватимемо, музично-театралізований виступ фольклорного гурту «Володар» (м. Київ) емоційно-змістовно доповнював лекційно-концерт «Козацькі, рекрутські та солдатські пісні у традиції українців», розлого презентовану Маргаритою Скаженик (м. Київ, Україна).

Полемічно плідний круглий стіл завершив триденний міжнародний етномузикознавчий марафон, самотутньо-практичний інтернаціональний науково-дослідницький симпозіум. Здіймались висновки, побажання та, щонайперше за вагою, були окреслені майбутні перспективи подальшої кропіткої науково-дослідницької роботи в напрямі максимального збереження та соціально-значущої

популяризації винятково багатих традиційних музичних культур різних країн Європи.

Контент майбутньої науково-дослідницької співпраці пізнав концентрованого осердя у створенні відповідної професійної робочої групи задля активного вирішення означених симпозиумом найбільш актуальних питань. Також було утверджено ідею щодо гострої необхідності розширення кількості країн-учасниць означеного міжнародного науково-практичного етномузикознавчого форуму.

Отже, український вектор, своєрідно-символічне українське соло в рамках Першого Міжнародного етномузикознавчого симпозиуму «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології» красномовно окреслились у вагомому представленні синкретичного фольклорного концепту, означеного природнім синтезом музичного і театрального корінь, неподільністю музично-змістовної та сценічно-театральної дієвості. На відміну від щойно означеного, литовський науково-дослідницький контент мав перевагу фольклорного представлення в музично-хореографічній змістовності. Польські та болгарські проблемно-тематичні спрямування сягали вектору, насамперед, збереження, дешифрування, а також нотування численних фольклорних реліктів різних культурно-історичних періодів.

2. Другий міжнародний етномузикознавчий симпозиум «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології» Традиційна музична культура як засіб комунікації у просторі та часі»

6-8 лютого 2020 року в Дніпропетровській академії музики ім. М. Глінки відбувся II Міжнародний етномузикознавчий симпозиум «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології». Тематично-проблемний вектор цього річного наукового зібрання провідних європейських етномузикологів було означено в напрямі «Традиційна музична культура як засіб комунікації у просторі та часі».

Після привітального слова ректора академії музики ім. М. Глінки, заслуженого діяча мистецтв України, піаніста, професора Ю.М. Новікова, який наголошував на винятково вагомому значенні музичних реліктів старовини для формування сучасного національно-свідомого світовідчуття у студентства, низку наукових доповідей першого дня симпозиуму розпочав Ульріх Моргенштерн (м. Відень, Австрія). Відомий етномузиколог, етновиконавець здійняв надзвичайно актуальну проблему, що

майоріла на стику виконавської та науково-дослідницької практики, – «Музикування у полі та за його межами. Наука за допомогою виконавства та виконавство за допомогою науки в етномузикології». Яскравий фактологічний матеріал, численні ілюстрації, практичні порівняння презентованого матеріалу породжували багато питань, дискусії та навіть ряд пріоритетних проблем із пропозицією щодо їх обговорення на підсумковому круглому столі.

Український вектор етномузикознавчих досліджень було відкрито знаним вітчизняним науковцем, завідувачкою Проблемною науково-дослідницькою лабораторією етномузикології у Національній музичній академії України ім. П.І. Чайковського, доцентом Іриною Клименко (м. Київ, Україна). Будучи активним організатором науково-спеціалізованих видань та наукових конференцій «Слов'янська мело географія», дослідниця презентувала доповідь «Мелотипологічні ареали як пам'ятники минулих міжетнічних комунікацій». Наголосимо, що за допомогою численного картографічного матеріалу І. Клименко виявляла мелодичну специфіку української музичної спадщини за дотриманням географічного, художньо-образного та функціонально-змістовного факторів.

Інтернаціональність науково-дослідницького взаємозбагачення була підсилена виступом Єлени Йовановіч (м. Белград, Сербія), відомої етноспівачки та етномузиколога. Її доповідь була зорієнтована, насамперед, на представлення традиційної пісенної культури Сербії як самобутнього сучасного засобу спілкування, глибинно-традиційного стрижня, основи для сучасного процесу комунікації. Яскраві музичні ілюстрації в переконливих прикладах їх сучасної трансформаційно-прикладної дієвості означили своєрідність фольклорних комунікаційних реалій.

Завершувала ранкове засідання першого дня симпозіуму Дайва Вічінене (м. Вільнюс, Литва). Провідна литовська етномузикознавиця, професор, завідувачка Лабораторією фольклору Литовської державної консерваторії, сконцентрувала власні наукові інтереси на комунікативній функції стародавньої литовської пісенної і танцювальної традиції («Комунікація у сфері вивчення та виконання литовських поліфонічних пісень та сутартінес»). Особливо цікавим постало відтворення синкретичного наукового процесу, який означував дослідницький синтез музичного й хореографічного культурно-мистецького литовського спадку.

Наукове спілкування в рамках вечірнього засідання першого дня симпозіуму було відкрите доповіддю шанованої української етномузикознавиці, доктора мистецтвознавства, завідувачки кафедри «Музичної фольклористики» Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка Ірини Довгалюк. Виключно практична доповідь, пов'язана з історією збереження музичних реліктів, зацікавила багатьох вчених саме процесом фіксації, музичного документування традиційної музики («Початки народномузичної фонограмархівістики в Європі»). Переконливо яскраві зразки відповідних професійних приладів були презентовані в певному ілюстрованому численному матеріалі.

Актуальна доповідь, з аналітичного погляду на новітній етномузикологічний мовний апарат, прозвучала з вуст Рімантаса Слюжинскаса (м. Клайпеда, Литва). Вчений акцентував увагу, передусім, на литовській етномузикологічній термінології в контексті сучасного європейського музикознавства («Витоки термінології литовської етномузикології з погляду сучасної науки»).

Надзвичайно вдалими структурно-тематичним досягненням організаторів симпозіуму можна вважати доповідь, що своєрідно підсумувала наукові виступи першого дня етномузикознавчого форуму. Відомий український науковець Андрій Вовчак (м. Львів, Україна) презентував синтезований науково-дослідницький виступ з яскраво вираженими елементами майстер-класу на тему «Збирач – матеріал – архів – користувач: зв'язки та комунікації». Саме ця промова узагальнювала попередні інтенції в їх теоретичному та, безумовно, практичному значенні.

Перетинання особливостей відповідних етапів етномузикознавчої науково-дослідницької процесії знайшло влучно-логічне генерування, самобутнє підсумування в Концерті-презентації видань Лабораторії фольклору та етнографії Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки за безпосередньої участі фольклорних колективів Петропавлівщини та студентського фольклорного гурту «Дивень», який було засновано саме до II Міжнародного етномузикознавчого симпозіуму «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології» в академії музики ім. М. Глінки.

Назва фольклорного колективу є винятково символічною для центрального регіону України, зокрема для Дніпропетровщини. Дивень – це неодмінна складова сучасних весільних атрибутів у сільській місцевості, що являє собою художній витвір з хліба, густо замішаного тіста і спеченого до характерної рожево-рум'яної

коринки. Саме цей хлібний витвір є символом достатку, усіляких багатств для молоді родини.

На сьогодні фольклорний гурт «Дивень» складається із трьох учасниць-етноспівачок (Юлія Андрейченко, Олександра Куприк, Ліза Кутало), які, будучи студентами академії музики ім. М. Глінки у Дніпрі, успішно поєднують навчально-освітній, практично-пізнавальний процес зі ствердженням мистецько-творчих здобутків на фольклорній ниві. Численні культурно-просвітницькі акції, виступи етноспівачок у багатьох телевізійних та радіопрограмах, їхня безпосередня участь у концерті під час міжнародного етномузикознавчого симпозиуму надзвичайно вразили, винятково здивували багатьох науковців, виконавців-професіоналів, викладачів, численних студентів та всіх поціновувачів традиційного музичного мистецтва.

Серед видань, які були презентовані у завершенні першого дня форуму, відзначимо фольклорно-етнографічний збірник «Народні пісні сучасної Дніпропетровщини (Петропавлівський район)»³, що увібрав 150 вокальних творів, музичних реліктів обрядового (щедрівки, колядки, весільні), а також позаобрядового фольклору (колискові, ліричні різної тематики). Закцентуємо, що окремий розділ презентованої збірки «Етнографічні матеріали» містить винятково унікальну інформацію із збереженням місцевої говірки. Підкреслимо, що 60 найпоказовіших зразків пісенного фольклору Петропавлівщини увійшли до аудіододатку на компакт-диску.

На особливу увагу заслугове збірник наукових статей «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології»⁴. У цьому виданні наукові праці багатьох вчених з України, Литви, Болгарії репрезентують винятково широкий тематичний спектр новітніх європейських фольклористичних досліджень, виразно відтворюють різноманітні підходи й методи вивчення явищ традиційної музичної культури.

Другий день етномузикознавчого симпозиуму характерно означився регіональною компонентою у світлі загально-окресленої науково-дослідницької тематики. Проблемні доповіді представниць харківської етномузикознавчої думки, а саме – кандидата

³ Народні пісні сучасної Дніпропетровщини. Петропавлівський район / Упорядники: Г. Пшенічкіна, А. Любимова. Дніпро : ЛПРА, 2019. 164 с.

⁴ Актуальні питання східноєвропейської етномузикології / Ред.-упорядник: Г. Пшенічкіна, Р. Слюжинскас. Дніпро : ЛПРА, 2018. 268 с.

мистецтвознавства, професора Віри Осадчої та етноспівачки, музикознавця Лариси Новикової були присвячені питанням як класифікації фольклорних традицій на матеріалі результатів вивчення народної пісенності Сходу України і Середньої Наддніпрянщини (В. Осадча), так і діахронного міжпоколінного зв'язку як комунікативного дискурсу у фольклорі Слобідської України (Л. Новикова).

Вельми контрастним виступом до попередніх доповідей означилась наукова промова професора Академії музики і театру Литви Рітіса Амбразявічюса (м. Вільнюс, Литва). Знаний литовський етномузикознавець, етноспівак та поряд із цим відомий ще за радянських часів фізик-акустик ділився з колегами та слухачами знаннями щодо акустичних особливостей комунікації в литовських польових піснях. Досвід вченого, насамперед як фізика, акустика дозволив доторкнутись до психологічних аспектів когнітивної функції литовського пісенного фольклору.

Денне засідання другого дня симпозіуму відкрила знана українська етноспівачка, кандидат мистецтвознавства Маргарита Скаженик (м. Київ, Україна). Будучи блискучою виконавицею, а також керівником відомого фольклорного гурту «Володар», дослідниця винятково влучно, із практичною основою розуміння пропонованого теоретично-обґрунтованого матеріалу, розкрила пісенні традиції придніпровських сіл Переяславщини в контексті перехідних зон.

Вітчизняний етномузикознавчий досвід у ідентифікаційно-значущій формі національно-культурного ствердження, а саме – символічно-самобутнього українського соло на міжнародному симпозіумі, прозвучав у науковій доповіді Галини Пшенічкіної (м. Дніпро, Україна). Безпосередній організатор етномузикознавчого руху у Дніпрі, Черкасах, Києві, неодмінна учасниця численних фольклорно-етнографічних експедицій, Г. Пшенічкіна виразно розкрила фактори спорідненості та розмежування етномузичних традицій на теренах Черкаського правобережжя.

Київський етномузикознавець, викладач, етноспівак Олег Коробов запропонував чисельній аудиторії пізнати найбільш яскраві весільні традиції півдня правобережної Київщини. При цьому, наголосимо, вчений окреслив дослідження певних відомостей найбільш характерними та фактологічно-ціннісними повідомленнями лише польських науковців кінця XIX століття. Такого роду поєднання щодо бачення національної традиційної

культури вченими іншої країни дозволило дістатись значно більшої ідентифікації власної, української фольклорної традиції.

Професійно цікавим та змістовно плідним нововведенням у рамках II Міжнародного етномузикознавчого симпозіуму «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології» постала тематична екскурсія-лекція «Історичними шляхами міста над Дніпром», яку тематично-концентровано та водночас наочно-презентовано провела етномузиколог, викладачка Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки Анастасія Любимова (м. Дніпро, Україна).

Вечірнє засідання другого дня інтернаціонального етномузикознавчого взаємозбагачення відкрив науковець Бернард Гарай (м. Нітра, Словаччина). Відомий європейський етновиконавець на волінці та максимально великій кількості її різновидів, блискучий музикант-практик із багаторічним досвідом гри у фольклорних інструментальних колективах, автор ґрунтовного науково-практичного дослідження «Історія словацької ансамблевої народної музики» презентував міжнародній науковій спільноті низку факторів та функцій комунікації між музикантами й танцівниками на прикладі регіональних практик у Словаччині.

Багатогранність форм проведення наукового спілкування (неодмінна риса що вирізняє симпозіум від наукових та науково-практичних конференцій) була підтверджена професійною активністю Ульріха Моргенштерна (м. Відень, Австрія). Знаний європейський вчений прочитав відкриту лекцію для студентства, викладачів та усіх гостей надзвичайно поважного наукового зібрання, яку власноруч означив темою, а саме – «Роль та розвиток музичних інструментів у європейському процесі відродження народної музики. Декотрі загальні тенденції».

Різносторонність виявлення наукової думки під час означеного наукового симпозіуму яскраво окреслювалась як колективною, так і, безумовно, індивідуальною практикою майстер-класів. Відома етноспівачка Єлена Йовановіч (м. Белград, Сербія) запропонувала поціновувачам традиційної музичної спадщини пізнати деякі виконавські аспекти народного співу у відкритому практичному занятті на тему «Сербський традиційний спів: регіональні особливості».

У свою чергу, шанована литовська етномузикознавиця Дайва Вічінене (м. Вільнюс, Литва) запропонувала численній аудиторії слухачів пізнати художньо-змістовні тонкощі музично-вокального та хореографічного жанру литовської традиційної народної

творчості сугартінес у майстер-класі із загальною тематикою «Танцювальні та вокальні сугартінес: практичний досвід збереження традиції».

Третій день міжнародного наукового зібрання за традицією ознаменувався проведенням тематичного круглого столу. Під час роботи фахівців дісталось ствердження наукове повідомлення провідної української етномузикознавиці, красзнавця Олени Гончаренко (м. Суми, Україна) на тему «Сучасне життя традиційної культури та її комунікативна роль». Як і годиться, підсумкове зібрання вчених не лише означило відповіді на більш дискусійні питання всіх попередніх днів наукового форуму, але й окреслило магістральний тематичний вектор наступного етномузикознавчого симпозіуму, а саме – «Концепт народно-музичної традиції у сучасному світі».

Наступний міжнародний етномузикознавчий симпозіум, за домовленостями із вченими, організаторами наукового зібрання, адміністрацією Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, творчими колективами-носіями традиційної музичної спадщини, було узгоджено до проведення у 2022 році в науково-дослідницьких, лабораторних та концертно-фестивальних залах академії музики ім. М. Глінки. А відтак реального часового означення набули й відповідні плани щодо дослідницько-польової, видавничої, концертно-просвітницької роботи в найближчі два роки.

Отже, другий міжнародний етномузикознавчий симпозіум значно розширив форми наукового взаємозбагачення. Підкреслимо, що до проблемних доповідей, майстер-класів, концертів були долучені такі види наукового спілкування, в цілому науково-дослідницької роботи, як відкрита аудиторна лекція та тематична екскурсія-лекція. Наголосимо і на факті збільшення кількості учасників інтернаціонального форуму, а також на їх широкому географічному представництві.

Не можна оминати увагою й реалії постійної присутності в доповідачів численних ілюстративних прикладів, що вагомою мірою концентрувало тематичний зміст наукових доповідей, влучно наголошувало на практичній складовій частині презентованого наукового матеріалу та сягало яскравої можливості щодо популяризації традиційного музичного спадку в найширших верствах сучасного соціуму.

Особливо виділимо звершення практичного характеру за наслідками науково-дослідницької роботи, а саме – концерти за

участі сільських фольклорних колективів Петропавлівщини та фольклорного гурту «Дивень» Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз двох міжнародних етномузикознавчих симпозіумів «Актуальні питання східноєвропейської етномузикології», що відбулись у Дніпропетровській академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро) в 2018 та 2020 роках, красномовно засвідчує максимально розлогу, широку амплітуду тематичних інтересів науковців-фольклористів. За наслідками масштабної презентації науково-дослідницьких результатів діяльності провідних європейських вчених постає можливим виділення української складової частини, символічно-своєрідного українського соло на міжнародній етномузикознавчій науковій сцені. Насамперед, це доповіді вітчизняних дослідників, пов'язані з вокальною народною традицією. Із суттєвою перевагою превалює в сучасній українській науковій думці народнопісенна сутність досліджуваного фольклорного матеріалу. Дещо меншого наукового означення набуває традиційно-театралізована українська музична спадщина, яка представлена в синкретичній, максимально комплексній єдності з унікальною вітчизняною народнопісенною традицією.

У наслідку численних доповідей провідних українських етномузикологів відбулось формування яскраво вираженої наукової пріоритетності вітчизняної традиційної вокальної культури, наголосимо, представленої як в ансамблевій, так і в яскраво ілюстрованій оригінально-своєрідній виконавській формі соло (сценічно-одноосібне виконавство), певній художній сценічно-одноосібній варіантності традиційної пісенної творчості. Підкреслимо, що саме цей вид української вокальної традиції генерує унікальність вітчизняного культурно-мистецького співацького феномену, широко відомого в музичному мистецтві як український солоспів.

Акцентуваватимемо, що вокальна основа традиційної народної української музики представлена й у певних хореографічних стародавніх реліктах, що також зумовлювало яскраво виражений синкретичний характер народної музичної творчості українців.

На превеликий жаль, український вектор наукових доповідей, своєрідно-символічне українське етномузикознавче соло було полишене інструментальної специфіки, її відповідної наглядно-

звукової ілюстративності, певного означення конкретного музичного інструментарію у його конструкційних, виконавсько-технологічних, змістовно-функціональних, географічно-територіальних особливостях тощо.

Відтак вищеозначені етномузикознавчі симпозиуми, з погляду українсько-окресленої тематики наукових доповідей, виразно актуалізують нестачу наукових розвідок у напрямі традиційного інструментального виконавства українців, при цьому, наголосимо, у векторі народного музично-інструментального виконавства різних спеціалізацій, а саме – духові, струнно-смичкові, струнно-щипкові інструменти; велике різноманіття ударного та шумового етномузичного інструментарію і т.д.

Щойно означене повинно слугувати доленосним вектором у питаннях перспективного окреслення наступних наукових доповідей від українських вчених-фольклористів, у рамках майбутніх міжнародних етномузикознавчих симпозиумів, що відбудуться в Дніпропетровській академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро, Україна).

АНОТАЦІЯ

Національне культурно-мистецьке коріння в постмодерний період європейської культури другої половини ХХ – початку ХХІ століть окреслюється винятковою увагою зі сторони численних етномузикантів-виконавців. Сучасна вітчизняна наукова думка не повинна залишатись осторонь цих доленосних процесів відродження та всебічного вивчення традиційної музичної спадщини. Перевага колективного процесу етнопошукової дослідницької діяльності, отримання спільної, сукупної музично-історичної результативності, її розшифрування, документування, відповідність нотування стародавньої музичної спадщини утворює природність колективно-сумісного науково-дослідницького процесу. Метою презентованої наукової публікації є виявлення українського вектору, відповідного своєрідно-символічного українського соло в рамках міжнародних східноєвропейських етномузикознавчих симпозиумів, що відбулись у Дніпропетровській академії музики ім. М. Глінки (м. Дніпро, Україна). Українська складова частина, символічно-своєрідне українське соло на міжнародних етномузикознавчих симпозиумах окреслюється, передусім, дослідженням вокальної народної традиції. На превеликий жаль, український вектор наукових

доповідей, своєрідно-символічне українське етномузикознавче соло полишене фундаментальних досліджень народно-інструментальної фольклорної специфіки, зокрема у її конструкційній та виконавсько-технологічній самобутності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні питання східноєвропейської етномузикології / Ред.-упорядник: Г. Пшенічкіна, Р. Слюжинскас. Дніпро : ЛІРА, 2018. 268 с.

2. Народні пісні сучасної Дніпропетровщини. Петропавлівський район / Упорядники: Г. Пшенічкіна, А. Любимова. Дніпро : ЛІРА, 2019. 164 с.

Information about author:

Hromchenko V. V.,

Candidate of Arts, Associate Professor,

Vice Rector of Research

M. Glinka Conservatoire of Dnipro

10, str. Lyvarna, Dnipro, Ukraine